

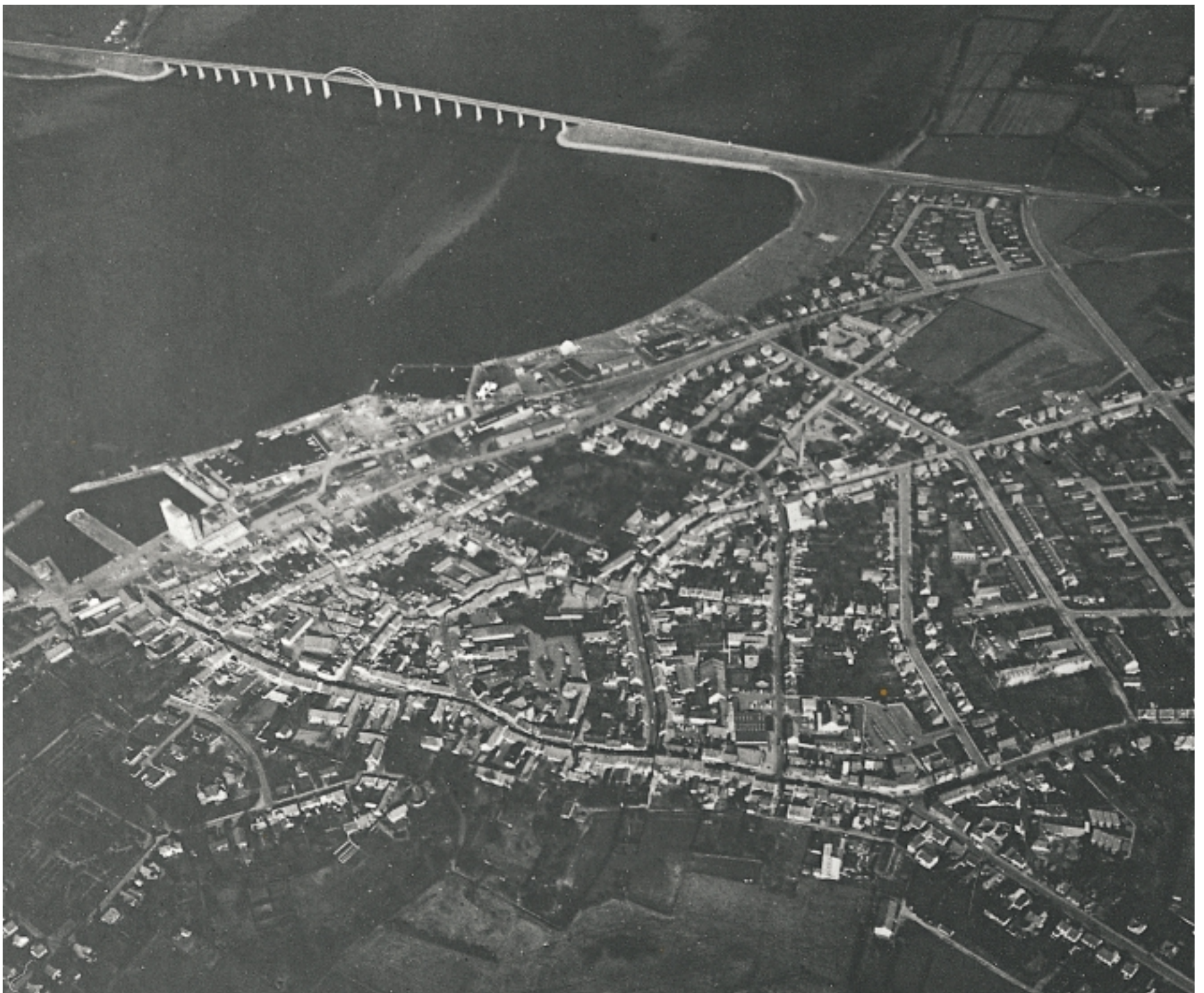
Byens hovedakse

Rudkøbings bykerne er ikke alene repræsentativ for de mange købstæder, som opstod i Danmark i 1100-1200 årene. Den har tillige klare og velafgrænsede udviklingstræk fra 1800-årene, og er i en enestående bevaringstilstand, som medgiver den helt usædvanlige oplevelses-, fortælle- og kildeværdier.

Østergade opsamlede trafikken og ledte færdslen op til Torvet, hvorfra Brogade gav forbindelse videre ned til havnen. Denne længdeakse udgør byens stærkest strukturerende enkeltelement. Fra denne akse, og indenfor et stort kvartbueslag mod nordøst, er byen udlagt.

Byens sydlige afgrænsning, umiddelbart bag Østergades, Torvets og Brogades baggårde og haver, står særdeles markant på grund af vådområdet Vejlen og det sparsomt bebyggede højdedrag Rue. To af de reneste og smukkeste eksempler på denne by- og landskabsmæssige sammenhæng kan ses ved ejendommene Østergade 24 og Brogade 15 - henholdsvis købmand Bays gård og Apotekergården.

Byplanens klare form og hovedaksens konstituerende indflydelse herpå er absolut et af Rudkøbings væsentligste kulturbetingede træk.

Luftfotografiet giver et godt overblik over Rudkøbings bystruktur, hvor den dominerende og konstituerende hovedakse fra Østergade over Torvet til havnen tegner sig tydeligt nederst i billedet. Foto fra omkring 1980.

Østergade

Østergades indre krumme del var, som det gamle postkort viser, tidligere afskærmet fra den ydre retlinede del af det fremspringende gavlhus i nr. 34. Foto fra ca. 1907.

I Rudkøbings førende hovedgade, Østergade, ligger købmand Bays imponerende gård og den gulkalkede byfogedgård smukt indpasset i gaderummets kurve.

Østergade er Rudkøbings mest livlige gade. Her færdes altid mange mennesker, for her ligger de fleste af byens butikker. Østergades rumform er oprindelig, men bygningerne stammer i hovedsagen fra perioden 1840 -1915.

Den indre buede del, fra Torvet til Ørstedsgade, stammer fra middelalderen og renæssancen. Den ydre, lige del fra Ørstedsgade til Østerport er anlagt i 1830'erne og bebygget ca.1840-1915.

Gadens syd-trukne bue får sydsidens facader til at træde frem i gaderummet, mens nordsidens facader trækker sig bort. I øst-vestorienterede hovedgader virker nordsidens bebyggelse som en skærm for vinterens kolde vinde. På sydsiden kan solens varme fanges ind i gårdrum og bygningsvinkler og oplagres i murenes massiver, mens nordsidens gårdrum altid ligger i mere eller mindre fugtig skygge. Så langt tilbage i tiden som bebyggelsen kan følges, har

Rudkøbings rige købmænd med deres store bygningsanlæg boet på sydsiden, mens nordsidens bebyggelse blev overladt de mindre velståendes småhuse og bygårde.

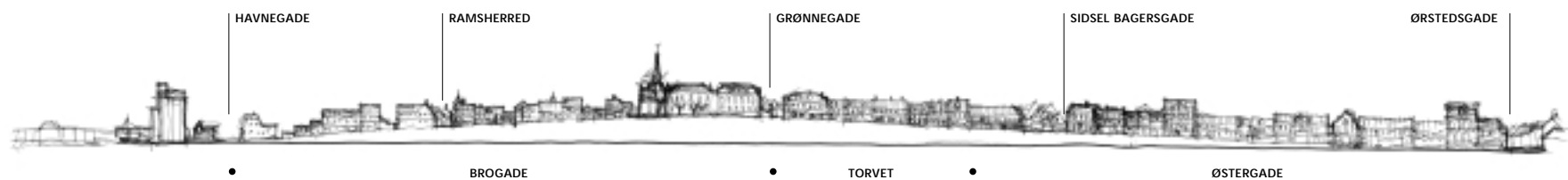
I 1745 indrettede byfoged Christian Pedersen Møller residensgård i Østergade 16-20. Den lå midt i gaderummets krumning, hvor forhuset dannede bund, uanset om man kom fra den ene eller den anden side. Residensgården var byens største bolig og den eneste i to etager. Men i 1782 byggede naboen i Østergade 24 det nuværende forhus, hvis 'gebrokne' tag med blå hollandske tegl og vældige kornlofter ragede lige så højt til vejrs. Ingen kunne være i tvivl om, hvor magt og rigdom var koncentreret.

Før 1850 foregik detailhandelen i købmandsgårdene uden at kræve specielle butikslokaler. I slutningen af 1840'erne dukkede de første detailforretninger op. I de følgende årtier blev det meste af Østergade og

Torvets nordside omdannet til butiksstrøg. Inde i bykernen pressede foretagsomheden husene op i flere etager, mens den perifere bebyggelse fortsat måtte nøjes med én etage.

Østergades ældre del var oprindeligt adskilt fra den yngre del, idet forhuset til ejendommen Østergade 32-38 skød frem i gaden og afskærmede det nye stykke fra det gamle. Den fremspringende ejendoms vestlige del blev nedrevet i 1910 - og den østlige del brændte i 1913. Dette gav anledning til at udjævne forskellen mellem de to gadeafsnit, så det oprindelige gaderums fine klassicisme delvist blev opløst af det nye, samlede gaderums stilblending.

Senere, da Østergade blev tilpasset den kørende trafik, kom gaden til at fremstå nedslidt. I de senere år er der forsøgt at rette op på skaderne. Men en uheldig træplantning har udvisket det smukt buede rum og sløret de karakteristiske bygningsfacader.

Principskitse gennem Rudkøbing langs hovedstrøget fra havnen over Torvet og videre ad Østergade til Ørstedsgade.